

Gorski

Vesna Goldsworthy (1961, Belgrado) is een Servische dichter en schrijver, en woont in Londen. Ze werkte als journalist voor de BBC en is auteur van o.a. het veelvuldig vertaalde *Chernobyl Strawberries*, over haar jeugd in Joegoslavië. Haar dichtbundel *The Angel of Salonika* werd door Nobelprijswinnaar Coetzee begroet als ‘een zeer welkome nieuwe stem in de Engelse poëzie’.

Vesna Goldsworthy

Gorski

Vertaald door Mary Bresser

MERIDIAAN
UITGEVERS

2015

Oorspronkelijke titel: *Gorsky*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Chatto & Windus, Londen

© Vesna Goldsworthy, 2015

© Vertaling uit het Engels: Mary Bresser, 2015

© Nederlandse uitgave: Meridiaan Uitgevers, Amsterdam 2015

Omslagontwerp: Wil Immink Design

© Omslagbeeld: Wil Immink Design/ iStock

Foto auteur: © Martin Figura

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2464 9

ISBN 978 90 488 2465 6 (e-book)

NUR 302

Eerste druk, juni 2015

© Vertaling Я помню чудное мгновенье, 'Toen ben je voor het eerst verschenen' (p. 120), uit: *Aan*, van A.S. Poesjkin: Hans Boland, Uitgeverij Papieren Tijger, 2005

www.meridiaanuitgevers.nl

www.overamstel.com

Meridiaan Uitgevers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL

uitgevers

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Jacqueline Lewis

Van dien aard waren de berichten van de Engelse gezantschappen over hun waarnemingen en ontberingen in Rusland; en de waarheid ervan werd bevestigd door de wijze waarop de Russische legatie zich in Engeland presenteerde. De vreemdelingen spraken geen enkele beschaafde taal. Hun kledij, hun gebaren en hun omgangsvormen hadden een ongemanierd en barbaars karakter. De ambassadeur en de edelen die hem vergezelden waren zo grandioos uitgedost dat heel Londen uitliep om hen te zien, en zo smerig dat niemand hen durfde aan te raken. Op de hofbals strooiden ze parels en ongedierte in het rond.

– THOMAS MACAULAY, *The History of England* (1848)

I

Het was een zakelijk voorstel zoals maar eens in je leven voorbijkomt. Als je geluk hebt.

Het begon met een jaar met feesten vol glitter en glamour: een onverwacht, onverdiend jaar, niet te vergelijken met wat ik tot dan toe had meegemaakt. Maar ineens was het afgelopen en moest ik terugkeren naar wie ik daarvoor was, naar een andere taal en een andere plaats. Gorski veranderde mijn leven.

Ik herinner me zijn eerste bezoek aan de winkel. Qua verschijning kon je niet om hem heen, zelfs niet in een stad als Londen, waar miljoenen mensen zich bezighouden met het trekken van aandacht en een exhibitionistisch air tentoonspreiden alsof ze de hoofdrol vertolken in hun eigen YouTube-clip. Hij was onopvallend opvallend: buitenlands, duur, zelfs in zijn manier van bewegen en in zijn manier van praten, altijd zonder stemverheffing. Zijn melancholische gezicht was lang en aristocratisch, en zijn gedistingeerde kamgaren maatpakken waren zo door en door Engels dat ik in eerste instantie dacht dat hij niets anders dan Pruisisch kon zijn.

Heel wat overtoollig geworden Duitse prinsesjes liefhebbers in antiek en kunst hier in Knightsbridge en Chelsea. Ze mikken vaak boven wat ze aan monetair gewicht in de schaal kunnen leggen waar het hun maat-

kleding betreft, deze von-ditten en von-datten. Gorski bezat miljarden, meer geld dan uit te geven is, laat staan nodig is, in een mensenleven. Hij kleeedde zich er ook naar, maar je moest heel goed kijken om dat te zien. Zijn geld was niet schreeuwerig. Het fluisterde in het geritsel van het witste Egyptische katoen, het fijnste kasjmier en zachtste kalfsleer, en in het tikken van het nauwkeurigste platina precisie-uurwerk ooit voor een pols vervaardigd. Hij had zoveel min of meer identieke Savile Row-pakken dat ze voor eenmalig gebruik leken te zijn, net als tissues; ik denk niet dat hij de moeite nam ze te laten stomen. En hoewel ik het grootste deel van de tijd die ik in de winkel was doorbracht met naar buiten staren en raden waar de enkele passant vandaan kwam, had ik geen seconde aan Rusland gedacht. Dat kwam niet omdat ik zijn hyperboreïsche blondheid niet bij de bevroren moerassen aan de monding van de Neva vond passen. Het lag meer aan zijn gelaatstrekken, die iets ondefinieerbaars hadden waardoor ik in de richting van het vroegere Königsberg dacht. Zijn gezicht, smal en gebeeldhouwd als een grote kristallen vaas, met blauwe ogen die een tikje te dicht op zijn lange, rechte neus stonden, maakte hem langer dan hij was, maakte dat hij oogde als een wezen uit een andere tijd – Ernst Jüngers kameraad, een dolende Balt, of een Duitse correspondentievriend van Lord Byron, die zich, op de rug gezien en geschilderd door Caspar Friedrich, langzaam naar de kijker toe draaide met een diepzinnige observatie over de ijszee waarover hij zojuist had staan uitkijken.

Russen oogden ruiger, vleziger en robuuster, zelfs wanneer ze ontegenzeglijk knap waren. Dan heb ik

het niet over Russen in het algemeen, uiteraard, maar over de Russen in dit handjevol rijkste Londense postcodegebieden, de door zichzelf uitverkoren clique van mannen behorend tot de generatie die we in het Westen babyboomers zouden noemen. In Rusland hadden ze er al een heel leven op zitten. Ze waren opgegroeid in een appartement waarin meerdere gezinnen huisden, hadden miljarden verdiend in de ruwe olie, in gas, of met frauduleuze praktijken in de hoogste regionen, spendeerden dat aan huizen, paarden, hoeren en de incidentele huurmoordenaar, om ten slotte weer een kaartje met elkaar te leggen, net zoals ze in de slechte ouwe communistische tijd hadden gedaan, zij het nu omringd door een hele zwik bodyguards. Uit zijn naam had ik kunnen afleiden dat hij Joods was. Voor mij deed het er niet toe, maar voor hem en Natalja Summerscale lag dat uiteindelijk iets anders. Zij waren Russisch. Ik ben dat niet.

Ik kom uit een klein en onbeduidend land in een onbeduidende uithoek van Europa, en daar ben ik blij om. Voor dit verhaal is mijn nationaliteit alleen in ontkenkende zin van belang, alleen in zoverre ik noch Engels noch Russisch ben, en alleen maar omdat dat, na alles wat er was gebeurd, het enige was wat telkens weer terugkwam in de onderschriften bij de korrelige foto's van hem en mij, en daarna van mij alleen, alsof het mijn kenmerkende eigenschap was, hoewel dat wel het allerlaatste was wat ik zou noemen als ik mezelf zou moeten beschrijven. Je zou kunnen zeggen dat ik *tumbleweed* ben, een plantensoort die zich, zodra hij volgroeid is, losmaakt van zijn wortels. Mijn ballingschap was alles

bij elkaar genomen niet onaangenaam. Ik had er zelf voor gekozen.

Achteraf lijkt het of er al die maanden in Londen een novemberkou heerste. Mijn herinneringen zijn nog levendig genoeg, maar weigeren in de pas te lopen met de kalender. Engeland heeft geen seizoenen die je een geheugensteuntje verschaffen. De zeldzame blauwe plekken tussen de wolken kunnen net zo goed van Constable of van Turner zijn geweest, want als je de nattigheid wilde ontvluchten schoot je een museum in. Het regende onafgebroken, en de enige weersverandering was die van regen naar natte sneeuw. Zo nu en dan, als ik op weg was naar mijn werk, sloeg ik mijn blik op naar de laag boven de zompige tuinen hangende wolken om er een bleek hemellichaam achter te ontwaren: de vroege zon of late maan, wie zal het zeggen, die daar maar een beetje bleef dralen, als een dief die zijn kans afwachtte. Het was halverwege het voorjaar, maar het voelde alsof het ‘alweer winter was’, hoorde je grappend om je heen. Bijna dat hele jaar zonder echte seizoenen kwamen de mensen huiverend van de kou de winkel binnen, zeiden iets over het weer, en tuurden dan net zolang naar de banden op de planken tot ze het wat warmer kregen of een titel zagen die hen aansprak, waarna ze het boek bekeken en een aantekening maakten om het online te bestellen. Alleen de winkelruimte kostte Fynch aan huur al achtduizend pond in de maand, terwijl de boekhandel zelf soms niet meer dan een showroom voor internetboekverkopers leek. Slechts een enkele ziel kocht iets, uit schuldgevoel, voor hij of zij de regen weer in

ging; een kaart, of, als iemand zich erg opgelaten voelde, zo'n dun gedichtenbundeltje, waarvan er zo weinig verkocht worden dat handelaren die alleen via het internet opereren niet eens de moeite nemen de prijs ervan te verlagen. Toch gaven zelfs dat soort kleine aankopen de nering een impuls na de zogenaamd voorbijge winter, zij het minimaal en alleen als je het vergeleek met de gebruikelijke omzet van dat seizoen, die, laten we wel wezen, doorgaans verre van geweldig was.

Fynch's is niet het soort boekwinkel waar je naartoe gaat om strandlectuur aan te schaffen, tenzij je naar een privéstrand gaat. En het ligt absoluut uit de loop – het cliché is zelden zo waar geweest –, verstopt in een zijstraatje waar geen enkele andere winkel te vinden is en waar weinig volk komt. Alleen iemand die niet per se iets wil verkopen begraaft een boekhandel in een stille straat in het niemandsland tussen Knightsbridge en Chelsea, het domein van interieurontwerpers en trendy gemeubileerde woningen waar de verhouding koffietafelboeken en andere boekwerken drie op een is. Dat zijn reële getallen overigens, geen stijlfiguren.

Er zijn uitzonderingen, althans in 'het oude Chelsea'. 'Het oude Knightsbridge' bestaat niet meer, tenzij je de eerste golf Koeweiti's meetelt, die werden verdreven door het soort mensen voor wie olie een minder opwindend exportartikel is geworden dan *lemon sherbet*. Het oude Chelsea, echter, de zogenaamde vaste klantenkring van Christopher Fynch, is Engels tot aan hun ondergoed van Marks & Spencer toe. Ze geven hun laatste losse koperen munten van hun o zo Britse geld op een nobele manier uit en schaffen dus af en toe een boek aan. Het

is niet zo dat ik het ‘oude’ Chelsea verkies boven het ‘nieuwe’, met zijn Europese en Noord-Amerikaanse annexatie van de Britse omgangsvormen, maar ik ben uit etnische overwegingen geneigd om mee te voelen met elke groep mensen die collectief zo onnozel is zich uit eigen land te laten verdrijven. Ze worden met uitsterven bedreigd, de bewoners van ‘het oude Chelsea’; nog even en hun bestaan is vergeten, net als de door hen bestelde biografieën over Viscount Allenby of kardinaal Huppeldepup en hun mening over de boeken van Martin Amis: ‘een aanstootgevende nieuwlichter’. Hun kinderen geven er de voorkeur aan om voor ‘nieuw geld’ door te gaan, ook al hebben ze niets.

Op de ochtend dat hij zich de eerste keer tot mij richtte (‘Ik hoop niet dat ik u lastigval’ – *Ik hoop niet dat ik u lastigval?!)* had ik hem uit een lange, zilverkleurige Bentley, of iets uit dezelfde categorie, zien stappen – het soort auto dat zodanig gepantserd is dat hij een aanval met antitankgranaten nog overleeft. Dat hij voor de boekhandel kwam, had ik niet voorzien. Hij bewoog zich wat schutterig en bestudeerde het uithangbord met één oog half dichtgeknepen, alsof hij voor zijn andere oog een monocle had. Hoewel de man meer aankopen in zijn leven moet hebben gedaan dan wie ik in de rest van mijn leven nog zal tegenkomen, denk ik niet dat hij ooit *shopte*. Omdat ik nog steeds niet kon geloven dat hij echt naar binnen zou komen, bleef ik hem observeren door het beregende raam, waarachter ik dag in dag uit urenlang aan een bureau zat dat vol lag met handgeschreven reċutjes (waar het oude Chelsea dol op was)

en waarboven een affiche hing dat aan onze vaste klanten vroeg of ze hun onafhankelijke boekhandel wilden steunen. En onafhankelijk waren we. En gek op boeken ook. Ondanks de rommel, die de indruk wekte van hectiek, lukte het me een paar titels per dag te lezen, zelfs op een voor ons doen drukke dag. En ik had zeker niet verwacht ooit met big business te maken te krijgen, maar alles aan deze man – van de wijze waarop hij uit de auto stapte en korte instructies gaf aan de strak in het pak gestoken chauffeur die het portier voor hem openhield en de manier waarop hij langs de boekenkasten drentelde, terwijl ik een kleine transactie voltooide en een praatje maakte met een van onze vaste ochtendklanten, tot aan de toon waarop hij uiteindelijk dat ‘ik hoop niet dat ik u lastigval’ uitsprak –, alles ademde big business.

Vaste ochtendklanten in deze buurt betekende zoveel als oudere dames met blauw oplichtende helmen van haar die al vanaf halfvier op waren en graag verhalen over welopgevoede oude vrijsters lazen van auteurs als Anita Brookner of Salley Vickers, in wie ze zich volledig konden verplaatsen, ook al waren ze zelf geen oude vrijsters. Alleen een bankiersweduwe kan het zich veroorloven op zichzelf te wonen in dit stadsdeel, en sommigen van deze taaie oude dametjes waren meerdere malen tot weduwe gemaakt door meerdere bankiers. Ze genoten ervan een praatje met mij te maken, een halfuurtje van hun tijd te doden, voor ze met de lift naar het café op de bovenste verdieping van Peter Jones zoefden, waar ze de rest van de ochtend doodden. Het feit dat ik uit het buitenland kwam zagten zij als een voordeel, want ze weidden graag uit over de Engelse

manier van leven, ook al voelden ze zich tegenwoordig net zo verloren in Engeland als ik. Zij waren mijn beste klanten. Ze kochten nooit boeken online, niet omdat ze iets tegen het internet hadden, maar gewoon omdat ze niet wisten dat zoiets mogelijk was.

Ik was geen gentleman-boekhandelaar, al heb ik wat pogingen ondernomen om ervoor door te gaan. Begin jaren negentig glipte ik Groot-Brittannië binnen als dienstweigeraar met een doctorsgraad in de Engelse letterkunde. Mijn dissertatie over William Hazlitt, het getuigschrift van een platonische anglofilie waardoor ik als door een mysterieus virus als jonge twintiger werd aangestoken, was in mijn thuisland al goed voor de prullenmand, laat staan aan boord van moederschap UK, waar je omkomt in de dissertaties over Engelse letterkunde en waar Hazlitt een niet-coole achterhaalde figuur is te midden van het trendy postliteraire onderzoek op het gebied van ismes en theorie. Ik bereikte Londen als vluchteling in een zee van vluchtelingen, als deel van een golf die aanzwol in de door oorlog verscheurde Balkanlanden en brak tegen de harde maar poreuze krijtrotsen van Dover. Zij die spreken over ‘de verloren generatie’ als ze het over Hemingway of Fitzgerald hebben, hebben geen flauwe notie van wat ‘verloren’ betekent.

Mijn reis van daar (het tweekamerflatje van mijn ouders in een wanstaltig betonnen woonkazerne aan de rand van de hoofdstad, waarvan het beeld voor eeuwig bevroren in het fotogeheugen van mijn brein werd opgeslagen op het moment dat de postbode aanbelde om mijn oproep van het leger af te leveren) naar hier

(Christopher Fynch' boekhandel in Chelsea op een treurige, kletsnatte ochtend) ging met aardig wat leugens gepaard, waarvan de eerste en zeker niet de laatste afkomstig was van mijn moeder, die beweerde dat ik al was gevlucht. Hij ging gepaard met haar botte weigering, die ze als een zinsnede uit de Bijbel driemaal herhaalde, om ook maar iets uit mijn naam te ondertekenen.

Wie zou ooit hebben vermoed dat ze het in zich had om zich te onttrekken aan gehoorzaamheid aan de staat? Ze oogde als een blaadje dat door het zachtste briesje weggeblazen kon worden. Ze wist niet dat er kanker in haar woekerde toen ze me in het holst van de volgende nacht naar de Hongaarse grens reed. Velen van hen die bleven en vochten voor hun land voelden later verachting voor mensen zoals ik. Ze noemden ons weglopers. Mijn moeder was een beter mens dan ik ben. Ze zei dat ze me liever nooit meer zou zien dan met een wapen in mijn handen. Haar wens is in vervulling gegaan.

Als je het van een afstand bekijkt was mijn weg naar Londen betrekkelijk pijnloos. De dood van mijn beide ouders, ten slotte, en de daaropvolgende verkoop van hun trieste flatje voor de vorstelijke som van tienduizend euro – het enige kapitaal dat ik ooit heb bezeten –, sterkte me alleen maar om me nog meer los te maken van mijn gevoel, een eigenschap die net zo nuttig was als mijn talent om me los te maken van mijn wortels. Zoals gewoonlijk was ik weer eens, ik geef het grif toe, een geluksvogel geweest.

Nadat ik mijn scholing zo lang mogelijk had uitgesponnen om de uitdaging en de discipline van bezoldigd

werk voor me uit te schuiven, kwam ik tot de ontdekking dat ik weinig ambitie had. En nog minder toen ik met de veerboot naar Nederland was geweest en een paar nachten in het huis van een oude schoolvriend had gebivakkeerd, die in Belgrado muurschilderingen maakte en in Nederland muren verfde. Amsterdam was vergeven van de dienstweigeraars uit de Balkan, high van de wiet en elkaars gezelschap. Had ik iets met mijn handen gekund, dan was ik op het Europese vasteland gebleven.

Toen ik mijn Britse werkvergunning binnen had, belandde ik net zo toevallig in de boekenverkoop als ik – nog vóór de vergunning een feit was – op Eaton Square was beland, in een maisonnette van de Britse echtgenote van een Amerikaanse bankier, die een mannelijke au pair zocht voor haar via ivf verwekte drieling. Mannelijke au pairs waren in. Ze vroeg niet om papieren; ze dacht dat mijn inbreng als gepromoveerd letterkundige een aanvulling zou zijn op de zorg van haar fulltime aanwezige Filipijnse kindermisje. De Filipijnse was net zo toegewijd als ze onverstaanbaar was. Ik bracht en haalde de jongetjes naar en van school en ging met ze voetballen in Hyde Park. Zij waren op mij gesteld en ik op hen, zonder dat er sprake was van een band. Toen ze geen kinderoppas meer nodig hadden, bleef ik ze met enige regelmaat zien, als ze over waren uit Oxford, Princeton en Brown om pa en ma op te zoeken. Ze lazen, in tegenstelling tot pa en ma. Ze vielen de winkel binnen en noemden me *dude*, heel overdreven en Amerikaans. Alle Britse kinderen willen tegenwoordig niets liever dan Amerikaans zijn, en de drie jongens waren

sowieso liever bij hun vader dan hun moeder.

In 1995 begon ik bij Christopher Fynch. Christopher was een gentleman-boekhandelaar, in die volgorde: altijd een gentleman, en boekhandelaar voor een uurtje tussendoor, als hij de moeite nam om langs te komen om te kijken of ik me redde. Hij betaalde me een schijntje, maar het was alles wat hij zich kon veroorloven, en soms zelfs meer dan dat. We konden het goed met elkaar vinden. Sinds 1987 was hij weduwnaar. Hij had een stiefdochter van bijna zijn leeftijd ergens in West-Hampstead, maar geen kinderen van zichzelf. Dat had hij aan de bof te danken, zei hij een keer. Ik betwijfel of hij wel van het slag was dat kinderen wilde maken. Ik zou niet eens kunnen zeggen – ondanks zijn huwelijk met een vrouw die achttien jaar ouder was dan hij – of Christopher Fynch homo of hetero was. Niet dat hij ascetisch kon worden genoemd (zijn vaste dagelijkse tafeltje bij La Poule au Pot en zijn halve fles bordeaux bewijzen het tegendeel), maar in zaken die mogelijk heel in de verte iets met seks te maken hadden, leek Fynch het type wereldvreemde *old boy* voor wie het concept celibaat was uitgevonden. Hij mocht mij en ik mocht hem, ook al dacht ik geen moment dat hij me ooit tot zijn erfgenaam zou maken, van zijn boekhandel of van wat ook. De lust om geld te vergaren is me vreemd – er viel trouwens ook weinig te erven.

Met onze onderneming bleef het net zo sukkelen geblazen als met het Britse weer. Tot de dag dat Gorski voor me stond met zijn zakelijke voorstel. Er ging iets eenzelvigs en gereserveerds van hem uit dat zo'n klasse had

dat ik hem bijna vanaf dag één ‘de grote Gorski’ noemde in mijn e-mailcorrespondentie met Fynch. Mijn baas was een fervente schrijver van e-mails, wat je niet direct achter die ouderwetse technofobe Eton-façade zou zoeken. E-mails, of ‘e-pistels’ zoals hij ze noemde, hadden het voordeel dat hij niet uit bed behoefde te komen als hij daar geen zin in had. Daar was hij niet de enige in. We hebben het hier over de vergrijzende populatie van een heel eiland, weggezakt in een lichte lethargie van post-imperiale depressie.

‘Mijn naam is Gorski, Roman Borisovitsj Gorski,’ zei de Pruisische prins in zijn Schotse kasjmier ten slotte, nadat hij bijna een halfuur lang had gekeken wat er zoal bij Fynch’s op de plank stond en hier en daar een band uit de kast had getrokken, die hij had doorgebladerd op een manier die zowel oplettend als afwezig was. Zijn tongval was onmiskenbaar Russisch, zijn Engels was zorgvuldig en correct.

‘Mijn naam is Gorski, Roman Borisovitsj Gorski,’ zei hij met een stem waarin zachte klanken en gruisige nicotinetonen hand in hand gingen. ‘Ik hoop niet dat ik u lastigval.’

‘Spreekt u Russisch?’ vroeg hij, toen ik vanachter mijn bureau overeind kwam. Er gleed een boek van mijn knieën en een hele stapel handgeschreven reċuutjes dwarrelde naar de vloer. Ik stamelde iets over verstaan en lezen. Mijn moedertaal kwam dicht genoeg in de buurt.

‘Wat leest u zoal?’ onderbrak Roman Borisovitsj me, nog steeds in het Engels. ‘Uit Rusland, bedoel ik.’

‘Babel. Boenin. Boelgakov.’

Hij glimlachte om mijn rijtje B’s.

‘Maar ook Tsjechov, en Tolstoj, natuurlijk.’ Ik had geen idee wat zijn literaire smaak was, dus probeerde ik het hele veld te beslaan.

‘Geen Dostojevski?’

Om een van zijn mondhoeken speelde een nauwelijks waarneembaar meesmuilend lachje. Hij had door dat ik voorkomend probeerde te zijn.

‘Eh, ja. En nee. Wel gedaan, vroeger. Ik weet niet of ik hem nu nog graag zou lezen. Het leven is, om het maar zo te zeggen, al zwaar genoeg ...’

Dat klonk verkeerd. Wat zei ik daarmee over Fjodor Michajlovitsj, of, erger nog, over mezelf? Zo’n beetje alles om me heen bewees dat het leven, ook dat van mij, allesbehalve zwaar was. Maar hij besteedde er geen aandacht aan.

‘Gedichten?’

‘Ja, gedichten ook. Tsetajeva. Andrej Bely. Achmatova. Blok. Alles uit het Zilveren Tijdperk, eigenlijk. En Poesjkin, natuurlijk. Net als iedereen. Wie leest er nou geen Poesjkin?’

Heel erudiet, Nikola, dacht ik met onverholten sarcasme, zelfs terwijl ik nog bezig was met het opdreunen van die al te voor de hand liggende namen.

Dat was, min of meer, datgene waarmee hij me niet had willen lastigvallen. De opdracht die zo’n twee jaar lang boekhandel Fynch diepgaand zou veranderen leek bijna een terloopse ingeving. Gorski was al half op weg naar buiten toen hij de reden van zijn bezoek noemde.

Gorski was een huis aan het bouwen en wij moesten ervoor zorg dragen dat het, op de dag dat hij het kon

betrekken, was ingericht met de beste bibliotheek van Londen. Geen gewone, algemene bibliotheek, maar een uitgelezen boekenverzameling voor een Russische gentleman-geleerde met belangstelling voor kunst, literatuur en reizen en met een fijne neus voor Europese talen; een collectie die de indruk zou wekken dat Gorski de boeken persoonlijk had verzameld en in de loop der jaren ook gelezen had of, als dat nog niet was gebeurd, het vaste voornemen had dat alsnog te gaan doen. Bovendien moest de bibliotheek ogen alsof het grootste deel van de verzameling door erfenis van zijn bibliotheke voorouders was verkregen. Gorski wilde alleen eerste drukken, ook van het Oude Testament, en wilde alleen banden in ongeschonden staat.

Het moge duidelijk zijn dat geld geen rol speelde.

‘Ik geef u een voorschot,’ zei hij terwijl hij een smal en langwerpige chequeboekje gebonden in marronkleurig krokodillenleer uit de binnenzak van zijn jas haalde. Hij dacht kort na voor hij de somma van tweehonderdvijftigduizend pond uitschreef ten gunste van Christopher Fynch Ltd, wat hij aflas van een papiertje dat met plakband op de kassa was geplakt. De smalle houder van zijn vulpen was fijn afgewerkt met speldenknopkleine edelsteentjes. De kleur van de inkt was donker sepia. Zijn handschrift was sierlijk en onleesbaar. Het bedrag liet geen ruimte voor twijfel.

‘Geef het geld uit en vraag om meer als het op is. Breng dertig procent in mindering voor de tijd die erin gaat zitten. Ik wil wel van alles een bon, tot aan de goedkoopste paperback toe. Vindt u dat redelijk?’

De toon waarop hij die woorden uitsprak gaf aan dat

hij redelijk was, genereus zelfs, maar niet gek. En ook dat hij ervaring had met mensen die de draak met hem staken, en erachter waren gekomen dat dat geen goed idee was geweest.

Zoals ik al zei, dat was het, min of meer. Hoewel, daar denk ik nu pas aan, er was nog iets. Nadat ik de cheque oenig in de kassalade had gefrommeld en die had dichtgeduwd, zag ik nog een keer dat grijnslachje. Hij bleef even nadenkend staan.

‘Kunstboeken?’

‘Ja. Nou, nee. Ik bedoel, ja, als ze over Russische kunst gaan, heel graag zelfs, maar niet in het Russisch. Nog niet.’ En dat was voor de verandering nu eens helemaal waar. Een groot deel van het jaar ervoor had ik zitten wroeten in de Russische kunst, had ik elk boek dat ik over dat onderwerp te pakken kon krijgen gelezen. Vanwege Natalja Summerscale.

‘Mooi, heel mooi. Mijn bibliotheek moet een kunstkenner in vervoering kunnen brengen.’

Dit gezegd zijnde, stapte hij naar buiten, de wachtende auto in.